

ZAPISNIK

sa Pete sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 24. aprila 2017. godine

Sjednica je počela u 13 sati.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, mr Mihailo Anđušić, Nada Drobnyak i dr Nedžad Drešević.

Sjednici je, u skladu sa članom 55 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovala poslanica Marta Šćepanović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Aleksa Ivanović i Radenko Lacmanović, članovi Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Aleksandra Popović, samostalna savjetnica I u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Zora Čizmović, načelnica Odjeljenja za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Radovan Ljumović, rukovodilac Odjeljenja za analitiku, unapređenje rada i razvoj policije u Upravi policije, Mladenka Tešić, menadžer za ljudska prava i demokratizaciju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Zoran Vujičić, koordinator Programa za vladavinu prava u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje Zapisnika sa Četvrte sjednice Odbora, održane 28. marta 2017. godine -

- 1. IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2016. GODINU**, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore shodno članu 47 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- 2. IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2016. GODINU**, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama;
- 3. IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, KAO RADNOG TIJELA NADLEŽNOG ZA NADZOR NAD PRIMJENOM I PRAĆENJEM POŠTOVANJA ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA ZA 2016. GODINU**, koji Odbor sačinjava shodno članu 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika;
- 4. INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA SASTANKU PREDSJEDNIKA SKUPŠTINE CRNE GORE IVANA BRAJOVIĆA SA PREDSTAVNICIMA NVO “MLADI ROMI”, održanom 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore, I**
- 5. TEKUĆA PITANJA.**

Zapisnik sa Četvrte sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 28. marta 2017. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2016. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore shodno članu 47 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Uvodno obrazloženje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. dao je Zaštitnik Šučko Baković. Saopštio je da je 2016. godina za instituciju Zaštitnika bila radna, dinamična i izazovna. Uvjeren je da Izvještaj vjerodostojno predstavlja njihov rad i daje jasnu sliku stanja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori. U 2016. značajno su povećali vidljivost Institucije i unaprijedili rad, a posebno postupanje po pritužbama. Unaprijeđena je saradnja sa nevladinim sektorom, naročito sa organizacijama koje su imale kritički osvrt na rad Institucije. Poboljšana je i saradnja sa medijima, a unaprijeđen je i web sajt Institucije na kojem su objavljena i saopštenja Zaštitnika upućena javnosti. Zaštitnik je ocijenio da su u 2016. godini ostvarili značajne rezultate, što ne znači da se ne može više i bolje. Mišljenja je da su pokazali visok nivo posvećenosti ostvarivanju Ustavnog i zakonskog mandata.

U 2016. godini Zaštitnik je imao u radu 907 predmeta. U poređenju sa 2015. bilježi se porast za 253 predmeta, odnosno 29%. Postupak je okončan u 96,47 % slučajeva, a u 2017. prenešena su 32 predmeta (3,52%). Značajno je povećan broj datih preporuka, jer je u 115 predmeta upućena 231 preporuka. Skoro da je udvostručen broj predmeta u kojima je Zaštitnik postupao po sopstvenoj inicijativi.

Kao i prethodnih godina, građani su se žalili na rad organa državne uprave, sudova, javne službe i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, Uprave policije, lokalne samouprave, lokalne uprave, Državnog tužilaštva, rad organa i službi nosilaca javnih ovlašćenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzeća, fizičkih lica i drugih subjekata. Uglavnom su ukazivali na povrede prava na suđenje u razumnom roku, pravično i nepristrasno odlučivanje u postupku pred organima vlasti, zabranu diskriminacije, prava djeteta, prava na rad i iz radnog odnosa, prava iz socijalne zaštite, prava na imovinu i mirno uživanje imovine, prava iz penzijsko-invalidskog osiguranja, prava na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje i druga prava.

U postupanju po pritužbama Zaštitnik je zapazio da su i dalje prisutne slabosti u radu javne uprave koje se nepovoljno odražavaju na brzo i jednostavno ostvarivanje prava građana i drugih subjekata. Organi javne uprave nerijetko ne poštuju zakonom utvrđene rokove za odlučivanje. U nekim slučajevima više puta donose istu ili sličnu odluku po određenim zahtjevima. Zaštitnik je ukazao na prisutnost ozbiljnog problema “ćutanja uprave”, kao posebnog oblika nezakonitog ponašanja organa javne uprave. Radi se o nepostupanju organa po zahtjevima građana i ignorisanju njihovog prava da se odluči po njihovim zahtjevima. Prema podacima Upravnog suda za 2016. godinu koji je riješio 4.132 predmeta, u 2.075 predmeta (50,21%) presudom je poništen upravni akt, dok je u 310 slučajeva (7,5%) naloženo donošenje rješenja zbog ćutanja uprave. Navedeni podaci predstavljaju razlog za ozbiljnu zabrinutost.

U izvještajnoj godini primljene su 122 pritužbe na rad sudova, što predstavlja povećanje od 24 % u odnosu na prethodnu godinu. Pritužbe su se najvećim dijelom odnosile na povredu prava na pravično suđenje. Zaštitnik je ukazao na dugo trajanje sudskih postupaka, naročito onih za koje je propisano hitno postupanje, što kod građana izaziva nepovjerenje u sudski sistem i zabrinutost zbog predugog ćekanja na konačan ishod postupka i trošenja materijalnih sredstava. Ovaj problem je posebno značajan u sporovima o zasnivanju i prestanku radnog odnosa, kao i sporovima povodom ostvarivanja prava na zaradu i druga primanja gdje se odlučuje o egzistencijalnim pitanjima. Iako je u izvještajnoj godini nastavljen trend rasta ažurnosti sudova i smanjenja broja zaostalih predmeta, u njihovom radu još uvijek ima predmeta u kojima postupci traju više godina, što nije u skladu sa pravom na suđenje u razumnom roku i stavovima Evropskog suda za ljudska prava.

U oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava čije ostvarivanje zavisi od ekonomske moći države, Zaštitnik je imao u radu 190 predmeta. Ocijenio je da se ova prava ne

mogu ostvariti odjednom, ali je država dužna da nezavisno od svoje ekonomske razvijenosti građanima obezbijedi minimalno ostvarenje prava garantovanih međunarodnim instrumentima. Analizom pritužbi, statističkih i opštih pokazatelja i razgovorima sa građanima može se zaključiti da građani u nedovoljnoj mjeri ostvaruju svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava i da su mjere koje se preduzimaju od strane nadležnih organa u Crnoj Gori i dalje ispod standarda koje propisuju potvrđeni i objavljeni međunarodni instrumenti u ovoj oblasti.

U 2016. godini je zabilježen značajan rast broja pritužbi lica lišenih slobode, što je pokazatelj povećanja njihove svijesti i povjerenja u instituciju Zaštitnika. Predstavnici Nacionalnog preventivnog mehanizma skoro svakodnevno posjećuju zatvorske ustanove, pa su u 2016. realizovana 23 obilaska- pet redovnih i 18 kontrolnih. Zabilježen je dalji napredak u saradnji sa upravom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i u 68% slučajeva povrede prava i nepravilnosti otklonjene su tokom postupka. Unaprijeđeni su materijalni uslovi u ZIKS-u, ali još uvijek postoji potreba za njihovim unapređenjem u Istražnom zatvoru u Bijelom Polju i u Paviljonu A Kazneno-popravnog doma u Podgorici. Problem prenaseljenosti za sada je uglavnom prevaziđen.

Kada su u pitanju prava djeteta i prava mladih Zaštitnik je imao u radu 156 predmeta, a pritužbe su se odnosile na državne organe, javne službe, organe lokalne uprave, Upravu policije, sudove, Tužilaštvo i ostale subjekte. Podnosioci su ukazivali na teškoće u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite, probleme sa kojima se suočavaju djeca u visoko-konfliktnim razvodima, kontaktiranje djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi i ostvarivanje prava na izdržavanje, zdravstvenu zaštitu, inkluzivno obrazovanje i vršnjačko nasilje. Nastavili su sa kontinuiranim i neposrednim radom sa djecom realizacijom ranije započetih aktivnosti, kao što je Mreža zlatnih savjetnika. Obilazili su obrazovne ustanove, ustanove za brigu i smještaj djece i dnevne centre, provjeravali uslove rada sa djecom i uslove njihovog boravka, kao i kvalitet sprovođenja tretmana. Zaštitnik je ukazao na neophodnost usklađivanja obrazovne politike sa potrebama tržišta rada, kao i intenziviranje aktivnosti na smanjenju stope nezaposlenosti kod mladih. Kako je zaštita djece od potencijalno štetnih medijskih sadržaja u Crnoj Gori još uvijek nedovoljno stručno obrađena, Zaštitnik se zalaže za objavljivanje stručnih mišljenja i javnu raspravu o ovoj oblasti. U porodično-pravnim postupcima djeca su i dalje nevidljiva, a sudovi nerijetko na pravi način ne prepoznaju važnost uloge koju dijete ima u ovim sporovima. Takođe, organi starateljstva ne koriste svoja ovlašćenja u slučajevima zanemarivanja roditeljskih prava, zloupotrebe djece i manipulativnog ponašanja jednog ili oba roditelja. Vršnjačko nasilje je i dalje prisutno i postaje sve učestalija pojava, zbog čega je neophodno jačanje psihološko-pedagoških službi u školama.

U 2016. Institucija je imala u radu 151 predmet koji se odnosi na diskriminaciju, što je povećanje za 81 %, u odnosu na prethodnu godinu. Skoro svi slučajevi po kojima je Zaštitnik postupao vezani su za koncept tzv. direktne diskriminacije, a posredna diskriminacija utvrđena je samo u jednom slučaju. Zaštitnik je podsjetio da još uvijek nije uspostavljena elektronski vođena baza podataka o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom pred sudovima, Državnim tužilaštvom, organima uprave nadležnim za policijske poslove i inspekcijskim organima. Saopštio je da osobe sa invaliditetom i dalje nailaze na brojne prepreke na putu pune integracije u sve oblasti društvenog života. Osim dominantnog problema nepristupačnosti objekata i površina u javnoj upotrebi, prepreke za ostvarivanje prava ove ranjive grupacije postoje i u drugim oblastima, kao što su obrazovanje, dostupnost usluga zdravstvene i socijalne zaštite, učešće u javnom i političkom životu, zapošljavanje, rehabilitacija, životni standard. Pored niza zakonskih i strateških dokumenata usvojenih radi jačanja položaja žena i postizanja rodne ravnopravnosti, i dalje je izražena neravnopravnost koja se ispoljava kroz nedovoljnu političku i društvenu participaciju žena, ekonomsku nejednakost, neravnopravnu podjelu obaveza u porodici, razlike u pristupu i imovinskim pravima.

Položaj manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica treba dodatno ojačati primjenom instituta afirmativne akcije, doslednim sprovođenjem mjera i aktivnosti iz strateških dokumenata donesenih u cilju unapređenja njihovog ukupnog statusa u društvu i obezbjeđivanja njihove srazmjerne zastupljenosti u javnim službama. Zaštitnik je dodao da je i LGBT populacija u riziku od različitih oblika kršenja prava i sloboda, uključujući i specifične oblike nasilja prema njima, jer njihovo lično svojstvo često je nepremostiva socijalna prepreka za uključivanje u sva društvena zbivanja.

Zaštitnik je naveo da analize, studije, zvanični i nezvanični izvještaji ukazuju da je nasilje nad ženama i nasilje u porodici zabrinjavajuće prisutno, a odgovor države je neogovarajući. Porast broja pritužbi osim što ukazuje da su počinjena djela nasilja u porastu može biti pokazatelj da su žrtve dodatno osnažene i pravno poučene da prijavljuju nasilje.

Po ocjeni Zaštitnika, generalno posmatrano u svim oblastima ljudskih prava u Crnoj Gori primjećuje se određeni napredak, naročito kada je u pitanju unapređenje zakonodavnog okvira i njegovo usaglašavanje sa međunarodnim standardima. Opšti je utisak da nijesu postojala brojna i sistematska kršenja ljudskih prava i sloboda. Međutim, Zaštitnik zapaža određene pokazatelje koji zabrinjavaju i kojima se mora posvetiti dužna pažnja radi očuvanja dostignutog nivoa i daljeg unapređenja ljudskih prava. To se odnosi na rad dijela državne uprave i lokalne samouprave koji svojom inertnošću i nedostatkom kapaciteta ugrožavaju prava i slobode građana, a time direktno utiču na status i napredak države u međunarodnim i regionalnim okvirima. Efikasnost i blagovremenost procedura pred organima javne vlasti ključni je uslov za ostvarivanje prava i sloboda. Zaštitnik je posebno ukazao na nedostatak u oblasti upravnog i inspekcijuskog nadzora, odnosno u onim sektorima koji su prvi u kontaktu sa zahtjevima građana. Ekonomska i socijalna kriza, globalna kretanja i pronalaženje balansa između razvojnih potreba društva negativno se odražavaju na najranjivije društvene grupe kojima se mora obezbijediti minimum egzistencijalnih prava i zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Zaštitnik je naglasio da je na pojedine od navedenih nedostataka ukazivao i u prethodnim izvještajima, ali nije bilo očekivanih reakcija od strane subjekata na koje su se ukazivanja i preporuke odnosile. Smatra da se sa znatno više odgovornosti mora odnositi prema preporukama Zaštitnika, kao i onima koje upućuju međunarodne organizacije.

Kao jedan od najznačajnijih događaja za Instituciju u 2016. godini, Zaštitnik je istakao akreditovanje od strane Globalnog saveza nacionalnih institucija za ljudska prava i dobijanje statusa "B" kada su upućene i određene preporuka koje se uglavnom odnose na zakonodavni okvir.

U raspravi su učestvovali poslanici: dr Halil Duković, dr Suad Numanović, mr Mihailo Anđušić, koordinator Programa za vladavinu prava u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić, poslanice Nada Drobnjak, Marta Šćepanović i poslanik Mirsad Murić.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore uvijek izazivao pažnju javnosti i poslanika. Pruža priliku da se prikažu problemi u ovoj oblasti na putu dostizanja evropskih standarda, ali i način na koji probleme treba riješiti.

Član Odbora dr Suad Numanović je ocijenio da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu veoma detaljan i pregledan. Evidentan je napredak u radu Institucije u poslednjih nekoliko godina, a 2016. je jako dobra za poređenje sa onim što treba raditi u narednom periodu. Naglasio je da je neophodno uspostavljanje elektronske evidencije slučajeva diskriminacije što se konstatuje u izvještajima Zaštitnika poslednjih nekoliko godina i smatra da istu treba ustanoviti, jer će omogućiti rješavanje mnogih problema sa kojima se institucija Zaštitnika suočava. Evidentan je i problem ćutanja administracije zbog čega država ima ogromne finansijske gubitke.

Smatra da bi za bolju i kvalitetniju zdravstvenu zaštitu građana od velikog značaja bila saradnja Zaštitnika sa ombudsmanima zdravstvenih ustanova. S obzirom na veliki broj prijava

u oblasti socijalno-ekonomskih prava, trebalo bi razmisliti o mogućnosti uvođenja ombudsmana u ustanovama socijalne zaštite i uspostavljanju njihove saradnje sa Zaštitnikom. Značajan je broj pritužbi koje se odnose na diskriminaciju, a spisak ranjivih grupa je isti u poslednjih deset godina. Mišljenja je da bi trebalo pooštriti kaznene mjere i u punom obimu sprovoditi zakone, kako bi se status ranjivih grupa popravio u kraćem vremenskom periodu. Za pohvalu je što u Crnoj Gori nema značajnijeg kršenja ljudskih prava. Pozitivno je što je institucija Zaštitnika postala vidljivija i treba da dobije maksimalnu podršku i u finansijskom smislu i u jačanju kadrovskih kapaciteta, jer se time doprinosi jačanju vladavine prava u našem društvu.

Član Odbora mr Mihailo Anđušić je saglasan da je Izvještaj iscrpan i kvalitetno pripremljen. U analitičkom, narativnom i svakom drugom smislu Izvještaj je kvalitetan, pripremljen na više od 200 strana, a ni u jednom segmentu nije dosadan za čitanje, posebno u dijelu koji se odnosi na zaštitu prava LGBT populacije, diskriminaciju i prevenciju torture. Podsjetio je i da se u Izvještaju Evropske komisije afirmativno akcentuju pojedine oblasti koje su obrađene u Izvještaju Zaštitnika. Forma ovog Izvještaja može predstavljati primjer drugim institucijama u izradi izvještaja koje dostavljaju Odboru za ljudska prava i slobode.

Zoran Vujičić, koordinator Programa za vladavinu prava u NVO „Građanska alijansa“ je saopštio da njihova nevladina organizacija prati rad Zaštitnika od osnivanja i zajedno pokušavaju unaprijediti stanje ljudskih prava. Smatra da je ostvaren ogroman napredak u radu Zaštitnika. U narednom periodu treba insistirati da se do kraja završe svi predmeti u kojima se ukazuje na torturu, a prema njegovom mišljenju tužilaštvo je kritična karika u sistemu zaštite ljudskih prava zbog čega Zaštitnik svojim izvještajima i mišljenjima treba dodatno da „vrši pritisak“. Mišljenja je da Zaštitnik treba da insistira i na rješavanju predmeta iz januara 2015. godine i da svi službenici koji su učestvovali u prebijanju zatvorenika moraju biti identifikovani i procesuirani s obzirom da su zatvorenici kažnjeni zbog učešća u tom događaju. Takođe, Zaštitnik treba da insistira da se ne zaborave predmeti ratnih zločina, odnosno da se tužilaštvo njima konstantno bavi, što je jedna od preporuka Evropske komisije. Zabrinjava što postoje preporuke Zaštitnika koje državni i drugi organi zaduženi za njihovo sprovođenje nijesu realizovali. Tu podrazumijeva i preporuku u vezi sa predmetom koji se odnosi na nemire iz oktobra 2015. godine, gdje Uprava policije nije postupila po preporukama Zaštitnika, jer nije identifikovala policajce koji su učestvovali u prebijanju dva lica koji su u međuvremenu podnijeli Inicijativu Ustavnom sudu zbog neblagovremene i neefikasne istrage. Ohrabrio je Zaštitnika da i u narednom periodu dobro radi i da insistira da preporuke koje uputi nadležnim organima budu ispoštovane.

Članica Odbora Nada Drobnjak se saglasila da je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu metodološki i suštinski odlično urađen i da ne bi bio takav da iza njega ne stoji rad tokom cijele godine. Primjećuje da ima dosta rada sa strankama koji se može tumačiti kao vid besplatne pravne pomoći. U Izvještaju su korišćeni pouzdani indikatori i statistika je najbolja do sada. Podsjetila je da je Odbor za rodnu ravnopravnost sagledao aspekt rodne ravnopravnosti Izvještaja i pohvalila je poučno poglavlje „Prava djece i mladih“. Pozvala je i roditelje da pročitaju poglavlje „Djeca i mediji“ u kojem se ukazuje na opasnost i određeni oblik zanemarivanja djece, jer se prikazuje koliko vremena djeca provode uz televizijske programe, kakav je njihov sadržaj i koliko isti negativno utiču na djecu.

Kao zainteresovani poslanik Marta Šćepanović je ocijenila da je Izvještaj sveobuhvatan i detaljan, a na Odboru za ljudska prava i slobode i Skupštini je da iskomentariše sve ono na šta Izvještaj ukazuje. Zabrinjavajuće je što pojedini državni organi ne postupaju po preporukama Zaštitnika. Podsjetila je da je u 2016. godini u 115 predmeta data 231 preporuka. U Izvještaju je navedeno i 30 predmeta u kojima nijesu ispoštovane preporuke, a u diskusijama na Odboru i skupštinskom plenumu treba ukazati koji su to državni organi koji nijesu postupili po

preporukama Zaštitnika. Bila je u prilici da na sajtu Zaštitnika pročita sve predmete od kojih pojedini imaju i više od 50 strana i iza kojih stoji ozbiljan rad. Postavila pitanje o postupanju Zaštitnika u slučaju kada starješina organa ne podnese izvještaj o postupanju po preporukama i interesovali su je mehanizmi koji mogu natjerati starješinu organa da postupi po preporukama Zaštitnika.

Član Odbor Mirsad Murić je ocijenio da je Izvještaj veoma metodičan, stručan i lako razumljiv i onima koji nijesu pravnici. Postoji napredak u nezavisnoj instituciji, ali i u stanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Mišljenja je da Institucija nije dovoljno prisutna na javnom servisu, a da je o istoj bilo puno priloga i tekstova u drugim elektronskim i štampanim medijima.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je zahvalio na pohvalama i obećao da će učiniti sve da i dalje unapređuju rad. Iako su povećali administrativne kapacitete, i dalje je ozbiljan problem što postupak popunjavanja radnog mjesta traje veoma dugo, po tri-četiri ili više mjeseci, u zavisnosti od broja kandidata. Ne može se reći da neko u sistemu nije ažurno postupao, ali su procedure propisane Zakonom i dok čekaju na popunjavanje kadra ne troše sredstva namijenjena za zarade novozapsolenih, pa na kraju budžetske godine moraju da vrate ta sredstva u budžet, jer su to strogo namjenska sredstva i ne mogu ih trošiti za drugu namjenu. Iako bi volio da se elektronska baza podataka o slučajevima diskriminacije uspostavi u 2017. godini, plaši se da se to neće desiti, jer se moraju obezbijediti potrebna sredstva, a koliko je upoznat u budžetu ista nijesu izdvojena. Kako nema elektronske baze, oni još uvijek zahtijevaju da im sudovi i drugi nadležni organi kao nacionalnoj instituciji zaduženoj za zaštitu od diskriminacije dostavljaju podatke, jer bi trebalo u svakom momentu da imaju evidencije o prijavama policiji, tužilaštvu i o sudskim postupcima. Dodao je da oni vode posebne evidencije, ali to nije dovoljno. Podsjetio je da je mali broj pritužbi koje se odnose na zdravstvenu zaštitu podnešen od strane građana, a znatno veći broj je podnešen od lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ili su u pritvoru. Jedan od razloga je što svaka zdravstvena ustanova ima zaštitnika prava pacijenata i građani se njima obraćaju, a ako na taj način ne uspiju da ostvare svoje pravo, obraćaju se Zaštitniku. Obraćanje zaštitnicima prava pacijenata nije smetnja da se obrate i Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Iako oni imaju saradnju u smislu što razmjenjuju podatke, mišljenja je da taj sistem ne funkcioniše na najbolji mogući način, jer zaštitnici prava pacijenata imaju i druge radne obaveze. Kad je u pitanju diskriminacija, smatra da povećanje broja pritužbi ne znači i povećanje kršenja ljudskih prava, već su građani postali svjesniji njihovih prava i više se obraćaju Zaštitniku. Pojedine ranjive kategorije, kao što su Romi u dužem vremenskom periodu, pa i decenijama bile su zapostavljene, ne samo u crnogorskom društvu, već i na području Evrope, što se ne može može promijeniti preko noći.

U vezi sa tzv. Januarskim slučajem kršenja ljudskih prava u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija 2015. godine i u vezi sa protestima u oktobru 2015. godini, Zaštitnik je podsjetio da je imao ozbiljnu saradnju sa NVO „Građanska alijansa“ kao jednom od nevladinih organizacija koja im je dostavljala saznanja o eventualnim kršenjima ljudskih prava po kojima su postupili i utvrdili nekoliko slučajeva torture i nekoliko slučajeva nečovječnog i ponižavajućeg postupanja. U jednom slučaju Zaštitnik je podnio krivičnu prijavu protiv komandira policijske jedinice. Zaštitnik je ukazao na problem nekažnjivosti i saopštio da u situacijama kada službe ne preduzmu hitne i djelotvorne mjere iz svoje nadležnosti, šalju lošu poruku, a onima koji su vršili torturu ili nečovječno postupanje, šalju poruku da to mogu i dalje činiti bez straha da će im se nešto dogoditi. Zaštitnik insistira da Uprava policija i ZIKS sprovedu disciplinski postupak, identifikuju te osobe i da ne čekaju ishod krivičnog postupka.

Zaštitnik je podsjetio da su u 2016. imali veliki broj preporuka, pa je porastao i broj onih po kojima nije postupljeno. Naglasio je da se devet slučajeva odnosi na Skupštinu Crne Gore, a riječ je o predmetima u kojima su se bavili pravima majki sa troje ili više djece na naknade utvrđene Zakonom o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Tim povodom, Zaštitnik je uputio preporuke Skupštini Crne Gore i Ministarstvu rada i socijalnog staranja, a od

Skupštine nijesu dobili povratnu informaciju, što je loša poruka od strane Parlamenta. Po Zakonu preporuke Zaštitnika bi trebalo da budu obavezujuće, ali iza njih ne stoji državna prinuda za razliku od sudskih i drugih presuda. Iako ne postoji mehanizam za prinudno sprovođenje, one su obavezujuće s aspekta vladavine prava. Podsjetio je da Zaštitnik o ovom problemu može upoznati Parlament i već nekoliko godine u svom godišnjem izvještaju navodi koji organi i institucije ne poštuju preporuke. Mišljenja je da se podnošenjem posebnog izvještaja ne bi nešto promijenilo. Pored toga, Zaštitnik ima mogućnost da upozna i javnost ili neposredno viši organ. Što se tiče prekršajnog postupka, ne postoji zakonska mogućnost prekršajnog gonjenja za nepostupanje po preporukama. Mogućnost prekršajnog gonjenja postoji samo u slučaju kada subjekat ne odgovori na zahtjev Zaštitnika po pritužbi, u toku ispitnog postupka. Zaštitnik ni u tim slučajevima nije pokretao prekršajni postupak, jer su Zakonom propisane simbolične kazne i ne vidi racionalnost takvog djelovanja, zbog čega ove probleme pokušava riješiti putem direktnog dijaloga sa starješinama organa.

U vezi sa prisustvom institucije na javnom servisu, saopštio je da je u određenoj mjeri saglasan sa poslanikom Murićem, jer u ranijem periodu na javnom servisu nijesu bili prisutni u stepenu u kom su željeli. Međutim, u posljednjem periodu stanje se promijenilo i znatno je veće prisustvo Institucije na javnom servisu.

Zaštitnik je zaključio da se u svim organima i institucijama u Crnoj Gori može više i bolje raditi, pa tako i u instituciji Zaštitnika. U ovoj godini će nastojati da sve pritužbe rješavaju u roku ne dužem od tri mjeseca kako bi pokazali građanima da obraćanje Instituciji nailazi na djelotvorno i brzo postupanje.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković se osvrnuo na komentare o oktobarskim protestima i tadašnjim navodnim kršenjima ljudskih prava podsjećajući da je od strane nevladinih organizacija dostavljen određeni broj fotografija o navodnom prekoračenju ovlašćenja službenika policije. Istakao je da se na velikom broju fotografija nije moglo identifikovati o kojim licima se radi i da je problematično što su fotografije bile crno-bijele, pa se nije mogao utvrditi ni tip povrede. Zbog toga je i veliki broj tih prijava odbačen. Smatra da za sva kršenja ljudskih prava i prekoračenja ovlašćenja treba da se snosi odgovornost čemu je Odbor uvijek davao podršku. Kada je riječ o Izvještaju Zaštitnika, ocijenio je da o ažurnosti Institucije govore statistički podaci koji ukazuju da je okončano 96,47 % predmeta, da je u 2016. povećan broj pritužbi za 28,3 % i da ohrabruje da je Zaštitnik pokrenuo 62 predmeta po sopstvenoj inicijativi, što je više od 100% u odnosu na 2015. U Izvještaju je uočio da nije podnešena nijedna pritužba iz Gusinja, Petnjice, Plužina i Šavnika, pa je sugerisao Zaštitniku da posjeti novoformirane opštine Gusinje i Petnjicu, kako bi građane upoznao sa mandatom i radom institucije Zaštitnika.

Na samom kraju, predsjednik Odbora je predložio da Odbor prihvati Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu i Skupštini podnese Izvještaj sa predlogom zaključaka, sa kojima su se saglasili članovi Odbora.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova „za“) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA 2016. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na Petoj sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i rasprave, Odbor je jednoglasno (šest glasova „za“) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu.
2. Skupština pozdravlja činjenicu da je i u 2016. godini ostvaren visok stepen ažurnosti u instituciji Zaštitnika u postupanju po pritužbama.
3. Skupštinu ohrabruje ostvareni napredak u oblasti ljudskih prava, konstatovan u Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu, kao i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2016. godinu.
4. Skupština pozdravlja aktivnosti realizovane na povećanju vidljivosti institucije Zaštitnika u javnosti i medijima, kao i ostvarenu intezivnu međunarodnu saradnju.
5. Skupština izražava zabrinutost zbog neodgovornog odnosa pojedinih organa zaduženih za sprovođenje preporuka, ćutanja administracije, njihovog neblagovremenog postupanja i neizvršenja pravosnažnih odluka.
6. Skupština još jednom izražava zabrinutost što i pored velikog broja sugestija Odbora za ljudska prava i slobode, Zaključaka Skupštine donešenih povodom Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. i 2015. godinu, br. 00-72/15-5/5 EPA 779 XXV i 00-72/16-6/4 EPA 4 XXVI od 28. decembra 2015 i 29. decembra 2016. godine, još uvijek ne funkcioniše elektronska evidencija slučajeva diskriminacije propisana članom 33 Zakona o zabrani diskriminacije, usvojenog 2010. godine.
Skupština i ovim putem apeluje na nadležne organe da bez odlaganja sprovedu aktivnosti na uspostavljanju elektronske evidencije i stvaranju uslova za efikasnu primjenu Zakona.
7. Skupština poziva instituciju Zaštitnika da nastavi sa edukacijama zaposlenih, sa akcentom na obuke o međunarodnom i evropskom pravu i standardima o ljudskim pravima. Takođe, Skupština ukazuje na potrebu kontinuirane edukacije zaposlenih u javnoj upravi.

Odbor za ljudska prava i slobode se upoznao sa Mišljenjem Odbora za rodnu ravnopravnost o razmatranju Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2016. godinu, br. 00-72/17-13/3, EPA 115 XXVI od 19. aprila 2017. godine

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je Mirsad Murić, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2016. GODINU, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama

Uvodne napomene o Izvještaju o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2016. godinu dao je Aleksa Ivanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Saopštio je da je u oblasti zaštite ličnih podataka rad Agencije usmjeren na nadzor i edukaciju u cilju jačanja svijesti građana, ali i predstavnika državne i lokalne uprave. Na nivou Evropske unije prošla godine je obilježena donošenjem seta direktiva i propisa iz ove oblasti koje će morati pratiti Agencija i drugi državni organi u Crnoj Gori, kao državi koja želi da bude članica Evropske unije. Podsjetio je da su u 2016. godini pred sudovima u Crnoj Gori bila dva predmeta za krivično djelo neovlašćeno prikupljanje i

korišćenje ličnih podataka i da je u jednom donešena presuda sa uslovnom osudom, dok je drugi u toku. Imajući u vidu da se ova djela, kao i u drugim državama, gone po privatnoj tužbi, teško je očekivati da građanin može da se bavi ovako sofisticiranom materijom. Ocijenio je da je neophodno raditi na podizanju znanja predstavnika sudske i tužilačke organizacije o ovoj oblasti.

Aleksa Ivanović je saopštio da je u 2016. bilo dovoljno nadzora za ovako malu državu i da su određeni nadzori realizovani po službenoj dužnosti, a ne samo po zahtjevima za zaštitu prava. Podsjetio je da je stručna i laička javnost bila posebno uznemirena zbog video nadzora, naročito kada je korišćen od strane fizičkih lica ili od privrednih subjekata koji su pokrivali i javne površine. U međuvremenu je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti kojim će se doprinijeti rješavanju ovog problema. Apelovao je da se razmisli o izmjenama člana 4 Zakona o javnom redu i miru kojim se definišu prekršaji kojima se narušava javni red i mir, među kojima bi trebalo da bude i video nadzor javnih površina.

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama smatra da o pravu na slobodan pristup informacijama dovoljno govori podatak da su preko 2.500 predmeta razdužili, po čemu je Crna Gora šampion u Evropi u poređenju sa brojem stanovnika. Suočavaju se sa problemom ćutanja administracije koji se ne može riješiti samo kaznama, već prije svega političkom odgovornošću. Saopštio je i da se organi prilikom ograničenja pristupa podacima pozivaju na druge zakone, a ne Zakon o slobodnom pristupu informacijama. Smatra da su u skladu sa kapacitetima kojima raspolažu, radili dobro i svjesni su šta ih očekuje u narednom periodu, posebno u oblasti slobodnog pristupa informacijama.

U raspravi su učestvovali: Zoran Vujičić, koordinator Programa za vladavinu prava u NVO „Građanska alijansa“, Radovan Ljumović, rukovodilac Odjeljenja za analitiku, unapređenje rada i razvoj policije u Upravi policije, dr Suad Numanović, član Odbora, Zora Čizmović, načelnica Odjeljenja za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u Ministarstvu unutrašnjih poslova i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Zoran Vujičić, koordinator Programa za vladavinu prava u NVO „Građanska alijansa“ je saopštio da je njihova saradnja sa Agencijom dosta dobra. Kada dođe do povrede prava privatnosti, smatra da Agencija treba brže da reaguje. Naveo je i da mediji često krše pravo na privatnost, a Agencija pravovremeno ne reaguje i ne donese stav po tom pitanju. Saglasan je da je ćutanje administracije ozbiljan problem, ali je zabrinjavajuće kada određene institucije ne reaguju ni nakon odluka Agencije po žalbama. Svjesan je da se Agencija suočava sa nedostatkom kapaciteta, pa se dešava da na odgovor Agencije po žalbi čekaju i po 4-5 mjeseci i u tom periodu se promijeni društveni ambijent pa informacija koju kasnije dobiju bude anahrona i neaktuelna.

Radovan Ljumović, rukovodilac Odjeljenja za analitiku, unapređenje rada i razvoj policije u Upravi policije je podsjetio da je i prilikom donošenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama smatrao da je prethodno trebalo uraditi analizu organa i njihove spremnosti i mogućnosti da postupaju po tom Zakonu. Smatra da je ćutanje administracije sada manje izraženo, nego u prethodnom periodu. Kada je u pitanju video nadzor, ukazao je da se u brojnim zemljama koristi kao sredstvo za otkrivanje i sprječavanje vršenja krivičnih djela i značajno pomaže da se posao uradi efikasnije, uz poštovanje zakona. Svi značajniji gradovi i mjesta su pod video nadzorom koji ne treba gledati samo u kontekstu zloupotrebe. Prije godinu i po bio je u prilici da u Americi vidi kako vrše nadzor mjesta u kojima je moguće izvršenje krivičnih djela i koliko isto olakšava nadležnim organima da reaguju.

Poslanik dr Suad Numanović smatra da je nivo znanja i informisanosti građana u ovoj oblasti na niskom nivou, zbog čega je neophodno dodatno raditi na tom planu iako je svjestan da se u kratkom periodu ne može doći do željenog nivoa. Problem ćutanja administracije smanjuje stepen poštovanja temeljnih prava i vladavine prava. Smatra da svako ko ne izvršava obaveze treba individualno da odgovara.

Zora Čizmović, načelnica Odjeljenja za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u Ministarstvu unutrašnjih poslova je ukazala da ćutanje administracije prouzrokuje i velike finansijske probleme u državi, navodeći primjer MANS-a koji angažuje advokata koji u tim slučajevima za svaki predmet na sudu uzme 475 eura. Preporučila je da se informacije u većoj mjeri objavljuju proaktivno, pa će biti manje predmeta i lakše će se rješavati. Uvjerena je da su Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti usaglašeni principi slobode i bezbjednosti i da će isti doprinijeti rješavanju problema nelegalnog video nadzora javnih površina. Ponosna je na to kako Crna Gora usvaja međunarodne standarde u ovoj oblasti.

Radenko Lacmanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je izrazio zadovoljstvo što je u zakonodavnom organu koji je po istraživanjima najotvoreniji i najtransparentniji u regionu. Saopštio je da se ne sjeća u kojim predmetima se Agencija nije oglasila kad je u pitanju povreda privatnosti ukoliko se to desilo u medijima ili negdje drugo, a da su o istom imali informaciju. Sa stanovišta evropske prakse, smatra da primjer video nadzora u Sjedinjenim Američkim Državama nije dobro navoditi. Nije siguran da je video nadzor pomogao u rasvjetljavanju krivičnih djela u našoj državi. Saopštio je da imaju određena saznanja iz medija da se radi na projektu pokrivanja video nadzorom šest opština u Crnoj Gori, ali da ne znaju je li to tačno. U Agenciji nijesu konsultovani o tome i nije zatraženo njihovo mišljenje, pa je apelovao da se ne pripremaju takvi projekti i da se ne nabavlja skupa oprema, a da se na kraju traži mišljenje Agencije.

Kada je riječ o slobodnom pristupu informacijama, po onom što je urađeno u Agenciji 2016. godina zaslužuje pohvale, ali ono što je urađeno od strane prvostepenih organa zbog ćutanja administracije zabrinjava. Podsjetio je da je prošle godine na plenarnom zasjedanju Skupštine saopštio da očekuje da će u 2016. imati duplo manje slučajeva ćutanja administracije nego 2015. Međutim, nije bilo tako. U 2015. bilo je 869 slučajeva ćutanja administracije, a u 2016. čak 997 slučajeva. Rješenje u Zakonu o slobodnom pristupu informacijama je takvo da ukoliko prvostepeni organ odbije zahtjev za slobodan pristup informacijama navodeći da nema traženu informaciju, Agencija ima pravo, a ne obavezu da od Upravne inspekcije zadužene za kontrolu kancelarijskog poslovanja zahtijeva da provjeri tačnost navoda prvostepenog organa i da im dostavi zapisnik o tome kako bi mogli odlučiti. U 2016. godini od 243 zahtjeva koje su uputili, Upravna inspekcija nije odgovorila ni na jedan. Od 242 tužbe protiv Agencije u 192 slučaja Agencija je izgubila spor pred Upravnim sudom, jer nijesu na vrijeme od prvostepenog organa ili upravne inspekcije dobili informaciju da li oni to imaju ili ne. Porastao je i broj žalbi podnesenih Agenciji, što govori da su građani Crne Gore postali svjesni načina da kroz pravo na slobodan pristup informacijama mogu efikasnije vršiti demokratsku kontrolu vlasti. Od 3.554 žalbe Agencija je usvojila 1.122, a 654 odbila, dvije odbacila i donijela 910 zaključaka o obustavi postupka, što ukazuje da su pozitivno riješili 2.032 predmeta. Saopštio je da su prošle godine imali 18 inicijativa za pokretanje prekršajnog postupka, a ove godine za četiri mjeseca imaju preko 400. Zabrinjavaju različite presude Upravnog suda i pokušaj da se Agencija pretvori u prvostepeni organ. Lacmanović je saopštio da imaju pravo da traže predmetnu informaciju, a Upravni sud tumači da oni kad već imaju predmetnu informaciju, istu treba da dostavljaju podnosiocu zahtjeva kao prvostepeni organ. Ako bi se taj pristup prihvatio, to bi bila otežavajuća okolnost. Ohrabrujuće je da je Ministarstvo finansija ove godine imalo pozitivan odgovor na sve njihove zahtjeve za finansijska sredstva, pa će Agencija u narednim mjesecima biti dodatno kadrovski ojačana što će im omogućiti ažurnije djelovanje.

Lacmanović smatra da Izvještaj zaslužuje podršku na osnovu onog što je u njemu sadržano, iako je on imao drugačiji pristup od kolega iz Savjeta, pa nije dao saglasnost za ovaj Izvještaj zbog ocjene stanja, a ne zbog njegove sadržine. Nije saglasan sa ocjenom stanja da treba mijenjati Zakon o slobodnom pristupu informacijama u smislu da Savjet Agencije više nema obavezu da meritorno odlučuje, jer bi to dodatno usporilo proces odlučivanja.

Kad je u pitanju zaštita ličnih podataka, u ocjeni stanja nije sadržan najveći rezultat Agencije u 2016. koji se, po mišljenju Lacmanovića, tiče zaštite ličnih podataka u slučajevima kada su mobilni operateri na osnovu sudskog naloga dobijali zadržane podatke iz telekomunikacionog saobraćaja, često i o svim građanima Crne Gore ili onima sa područja određene teritorije. Tim povodom Agencija je uputila preporuku nadležnim organima, a Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Crne Gore 13. septembra 2016. godine je ocijenilo da se na taj način ne mogu tražiti, niti dobijati podaci o svim građanima Crne Gore ili svima sa pojedine teritorije, pa ni na osnovu sudskog naloga.

Aleksa Ivanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je saopštio da i mediji moraju poštovati pravo na privatnost. Kada je riječ o tzv. inteligentnoj video analitici o kojoj je govorio Ljumović, saopštio je da je dobro što u Crnoj Gori nemamo potrebu za takvim nadzorom. Naveo je da nije protiv pokrivanja javnih površina video nadzorom, ali treba naći određeni balans.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da je problem nelegalnog video nadzora bio predmet pažnje javnosti u dužem vremenskom periodu i izrazio nadu da će nedavno usvojeni Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti doprinijeti rješavanju tog problema. Kada je riječ o ćutanju administracije, smatra da one koji nijesu sposobni da ispunjavaju svoje zakonom utvrđene obaveze treba smijeniti i zaposliti administraciju koja je sposobna i edukovana da odgovori na sve zahtjeve.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova „za“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2016. godinu.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O STANJU ZAŠTITE LIČNIH PODATAKA I STANJU U OBLASTI PRISTUPA INFORMACIJAMA ZA 2016. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na Petoj sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2016. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača, člana Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Alekse Ivanovića i rasprave, Odbor je jednoglasno (šest glasova „za“) podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2016. godinu i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2016. godinu.
2. Skupština Crne Gore pozdravlja ostvareni napredak u Crnoj Gori u oblasti zaštite ličnih podataka i u oblasti slobodnog pristupa informacijama.
3. Skupština ocjenjuje da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u 2016. godini realizacijom brojnih edukacija i aktivnosti na promociji i afirmaciji prava na zaštitu podataka o ličnosti uspjela da podigne svijest građana o potrebi zaštite ličnih podataka, o čemu svjedoče uočljivi i mjerljivi pomaci- povećanje broja vanrednih nadzora i zahtjeva za dobijanje saglasnosti za uspostavljanje zbirke ličnih podataka.
4. Skupština izražava uvjerenje da će se nedavno usvojenim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti kojim su u skladu sa međunarodnim standardima usaglašeni

principi slobode i bezbjednosti doprinijeti rješavanju dugogodišnjeg problema nelegalnog video nadzora javnih površina.

5. Skupština konstatuje da su u 2016. godini pred sudovima u Crnoj Gori bila dva predmeta za krivično djelo neovlašćeno prikupljanje i korišćenje ličnih podataka, od kojih je jedan završen, a drugi u toku. Stoga, Skupština ohrabruje Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama da intenzivira aktivnosti na edukaciji predstavnika tužilačke i sudske organizacije, čime bi se doprinijelo povećanju kapaciteta pravosuđa da rješava predmete koji se odnose na zaštitu podataka o ličnosti.
6. Skupština sa zadovoljstvom konstatuje da je i u 2016. godini zabilježen trend povećanja broja zahtjeva građana za slobodan pristup informacijama, kao i žalbi Savjetu Agencije, kao drugostepenom organu, što ukazuje na jačanje svijesti građana o njihovom pravu da vrše kontrolu onih koje su demokratski birali i koji treba da obavljaju povjerene im poslove.
7. Skupština izražava zabrinutost što organi vlasti u prvostepenom postupku još uvijek ograničavaju pravo na slobodan pristup informacijama, o čemu svjedoči podatak da je od 3.554 žalbe podnesene Agenciji tokom 2016. godine usvojeno 1.122.
8. Skupština konstatuje da je u 2016. godini zabilježeno povećanje broja slučajeva ćutanja administracije sa 869, koliko ih je bilo 2015. na 997, što predstavlja ozbiljan problem. Skupština ohrabruje nadležne organe da proaktivno objavljuju informacije, čime će se doprinijeti smanjenju broja zahtjeva za slobodan pristup informacijama i lakšem rješavanju predmeta. Stoga Skupština smatra neophodnim preduzimanje dodatnih aktivnosti u ovoj oblasti čime bi se doprinijelo bržem i efikasnijem ostvarivanju prava građana i drugih subjekata pred nadležnim organima.
9. Skupština smatra neophodnim i neodložnim da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, shodno svojoj nadzornoj ulozi, vrši inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama, u skladu sa članom 39 stav 1 tačka 4 Zakona kojim je propisano da Agencija vrši nadzor u odnosu na sačinjavanje i ažuriranje vodiča za pristup informacijama, proaktivno objavljivanje informacija i dostavljanje akata i podataka za potrebe vođenja informacionog sistema pristupa informacijama. Stoga, Skupština još jednom poziva Agenciju da bez odlaganja postupi po Zaključku Skupštine, donesenom povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2015. godinu, broj 00-72/16-5/3 EPA 1063 XXV, od 28. jula 2016. godine.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik mr Mihailo Anđušić, član Odbora.

TREĆA TAČKA- IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, KAO RADNOG TIJELA NADLEŽNOG ZA NADZOR NAD PRIMJENOM I PRAĆENJEM POŠTOVANJA ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA ZA 2016. GODINU, koji Odbor sačinjava shodno članu 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika

Predsjednik Odbora je podsjetio da je sačinjavanje ovog Izvještaja obaveza utvrđena Etičkim kodeksom poslanika, kako bi Odbor upoznao Skupštinu sa onim šta je urađeno. Ocijenio je da je Etički kodeks poslanika gotovo neprimjenljiv zbog činjenica navedenih u Izvještaju. Ukazao je da bi Izvještaj trebalo da potpiše zamjenik predsjednika Odbora koji, shodno Kodeksu poslanika, treba da saziva sjednicu Odbora povodom povrede Etičkog kodeksa, ali kako opozicioni poslanici bojkotuju rad Skupštine i njenih radnih tijela,

predsjednik Odbora će potpisati Izvještaj kako bi se na taj način realizovala ova obaveza Odbora.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova “za”) usvojio Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2016. godinu, sačinjen u skladu sa članom 14 stav 3 Etičkog kodeksa poslanika.

Izvještaj je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore na dalji postupak.

ČETVRTA TAČKA- INFORMACIJA O UČEŠĆU PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA SASTANKU PREDSJEDNIKA SKUPŠTINE CRNE GORE IVANA BRAJOVIĆA SA PREDSTAVNICIMA NVO “MLADI ROMI”, održanom 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore

Članovi Odbora su jednoglasno (sa šest glasova “za) usvojili Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na sastanku predsjednika Skupštine Crne Gore Ivana Brajovića sa predstavnicima NVO “Mladi Romi”, održanom 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Informacija bude sastavni dio Zapisnika sa Pete sjednice Odbora.

PETA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao članove, da zbog tri zakazane sjednice Skupštine neće biti u mogućnosti da se odazovu pozivu za učešće na Trećoj godišnjoj konferenciji o stanju ljudskih prava i sloboda u Bosni i Hercegovini, koja će održati 26. i 27. aprila 2017. godine u Neumu, u organizaciji Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Takođe, predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je najavljeno održavanje konferencije u Beogradu u maju 2017. godine, o čemu će članovi Odbora biti obaviješteni kako bi se mogli dogovoriti o eventualnom učešću na tom događaju, što će zavisiti od plana rada Skupštine Crne Gore.

Sjednica je završena u 15 sati.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA JE:

INFORMACIJA

O UČEŠĆU PREDsjedNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DR HALILA DUKOVIĆA NA SASTANKU PREDsjedNIKA SKUPŠTINE CRNE GORE IVANA BRAJOVIĆA SA PREDSTAVNICIMA NVO "MLADI ROMI", održanom 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na sastanku predsjednika Skupštine Crne Gore Ivana Brajovića sa predstavnicima nevladine organizacije "Mladi Romi", koji je održan 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore.

Na sastanku koji je organizovan povodom predstojećeg Međunarodnog dana Roma, 8. aprila, učestvovali su i potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu, šef Kluba poslanika Demokratske partije socijalista Crne Gore prof. dr Miodrag Radunović, šef Kluba poslanika Bošnjačka stranka, koalicija "Albanci odlučno" i Hrvatska građanska inicijativa Ervin Ibrahimović i predstavnik Kluba poslanika Socijaldemokrate Crne Gore i Liberalna partija Crne Gore Andrija Popović. Takođe, na sastanku su učestvovali predstavnici NVO "Centar za romske inicijative", NVO "Koračajte sa nama – Phiren Amenca" i Unije slobodnih sindikata Crne Gore.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović je izrazio zadovoljstvo zbog susreta sa predstavnicima nevladinog sektora i saopštio da je Skupština otvorena za njihove inicijative. Čestitao je aktivistima nevladine organizacije „Mladi Romi“ na nagradi koju su dobili od Evropske unije za najbolji projekat „Kroz obrazovanje do integracije“, koji se odnosi na integraciju Roma za zemlje Zapadnog Balkana i Turske. Ocijenio je da je ova nagrada priznanje i cijeloj državi. Izrazio je nadu da će romska i egipćanska populacija imati svog predstavnika na sljedećim izborima i da će isti biti izabran za poslanika.

Istakao je da je Crna Gora prepoznala probleme pripadnika romske i egipćanske zajednice i aktivno radi na njihovoj inkluziji u crnogorsko društvo. Mjere i aktivnosti do sada preduzete na planu unapređenja položaja RE populacije u Crnoj Gori, kroz primjenu Akcionog plana Dekade u Crnoj Gori i dvije prethodne Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana, dale su vidljive rezultate, ali predstoji još mnogo izazova. Treba biti otvorenog uma, ne treba se zadovoljavati samo onim što je postignuto, već stvarati uslove kako bi naše društvo bilo što stabilnije i naprednije. Tome doprinosi i njegovanje različitosti, održavanje dobrih odnosa sa susjedima, a pogotovo dobrih odnosa unutar crnogorskog društva.

Predsjednik Skupštine je podsjetio da je Vlada Crne Gore u martu 2016. godine usvojila Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. Ključni cilj Strategije je socijalna inkluzija RE populacije kroz poboljšanje njihovog socio-ekonomskog položaja. Posebno se osvrnuo na napredak u oblasti obrazovanja i istakao da je prije 10 godina 600 romske i egipćanske djece bilo uključeno u sistem obrazovanja, a sada ih je 1.300 u osnovnim školama. Romska djeca su uključena u sve nivoe obrazovanja, a težnja je da svako dijete bude u sistemu obrazovanja. Cilj je da svakom djetetu bude dostupno kvalitetno obrazovanje, a nakon pristupanja Crne Gore NATO-u i ulaska u Evropsku uniju otvoriće se nove mogućnosti za mobilnost studenata.

Predsjednik Skupštine Ivan Brajović je saopštio da je poštovanje i puno uživanje ljudskih prava jedan od glavnih izazova današnjice i da smo svi jednako odgovorni za ostvarivanje ovog cilja. Crna Gora ulaže značajne napore u cilju promocije i zaštite ljudskih i manjinskih prava i vidljivi su pomaci u pozitivnom smislu, ali je neophodno još dosta rada u predstojećem periodu. Unapređenje položaja RE populacije ima i višestruke koristi za ukupno crnogorsko društvo, jer država napreduje pružanjem pomoći nacionalnim manjinama. Zaključio je da će uravnotežen ekonomski i socijalni razvoj Crnu Goru, kao multietničku demokratsku državu, učiniti snažnijom u integrativnim procesima.

Izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha je istakao da osim njegove organizacije, sastanku prisustvuju i predstavnici NVO „Centar za romske inicijative“, NVO „Koračajte sa nama – Phiren Amenca“ i Unije slobodnih sindikata Crne Gore, sa kojima imaju partnerski odnos i zajedno rade na unapređenju položaja pripadnika romske i egipćanske populacije. Saopštio je da NVO „Mladi Romi“ postoji 12 godina i ima sjedište u Herceg-Novom, a sprovodi programe na nacionalnom nivou. Trenutno su uključeni u pet projekata, koji se prvenstveno odnose na obrazovanje i zapošljavanje, a uglavnom su finansirani iz evropskih fondova. Projekat "Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!"

implementiraju NVO „Mladi Romi“, Unija slobodnih sindikata Crne Gore i Koalicija „Romski krug“, a isti će doprinijeti unapređenju ekonomskih prava ove populacije.

Samir Jaha je naglasio da Romi predstavljaju potencijal, a ne prepreku, i na taj način je potrebno posmatrati njihovu dalju inkluziju u društvo. Mišljenja je da je ostvaren napredak u oblasti obrazovanja u pogledu kvantiteta, ali treba raditi na unapređenju kvaliteta, pogotovo u visokom obrazovanju. Ocijenio je da su sredstva koja se izdvajaju za realizaciju aktivnosti utvrđenih strategijama za poboljšanje položaja Roma nedovoljna. Smatra da je ostvaren vidljiv napredak u oblasti stanovanja za raseljena i interno-raseljena lica, međutim, 170 porodica domicilnih Roma na primorju je u riziku od iseljenja. Ukazao je da je potrebno promijeniti pristup ka projektima koji se odnose na RE populaciju, kako se ne bi stvarao jaz između ove i većinske populacije. Stoga, njegova organizacija nastoji da u programe zapošljavanja uključi jednak procenat Roma i pripadnika većinske populacije. Zaključio je da postoji nova generacija Roma koja je posvećena unapređenju položaja ove populacije.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da se ovaj Odbor u kontinuitetu bavi poboljšanjem položaja romske i egipćanske populacije, kao najdiskriminisanije i najugroženije. Kao ključne oblasti u strategijama koje se odnose na ovu populaciju prepoznati su: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita, rješavanje pravnog statusa i stanovanje. Ohrabrujući su podaci po kojima su u školskoj 2016/17. godini u predškolske ustanove upisana 103 djeteta RE populacije, u osnovne škole 1.617 učenika, u srednje škole 112, a na fakultetima njih 20. Napredak je postignut i u oblasti zapošljavanja, pa za razliku od 2011. godine kada je u državnoj upravi bio zaposlen samo jedan Rom, sada u državnim institucijama radi njih 10. Iako se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nalazi preko 1.700 Roma, treba imati u vidu činjenicu da je 97 % ovih lica bez zanimanja i stručne spreme. Ohrabrujući su i podaci koji se odnose na rješavanje stambenog pitanja za pripadnike ove populacije, ali još aktivnosti predstoji. Kako bi se dalje unapređivao položaj ove populacije, neophodna je pomoć države, ali i spremnost Roma i Egipćana da se bore protiv negativnih aspekata njihove tradicije. Takođe, treba dodatno osnažiti Romski savjet kako bi se iskoristile sve zakonske mogućnosti, među kojima su učešće u planiranju i osnivanju vaspitno-obrazovnih institucija i podnošenje inicijative predsjedniku države da ne proglasi zakon kojim se narušavaju prava manjinskih naroda.

Predsjednik Odbora je saopštio da je Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode predviđeno razmatranje Akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini i najavio da će na ovu sjednicu biti pozvani predstavnici NVO „Mladi Romi“. Zaključio je da je borba sa stereotipima dugotrajan proces i da je potrebno da nadležni subjekti kroz zajedničko djelovanje sprovedu aktivnosti kako bi se dostigla potpuna integracija RE populacije u crnogorsko društvo.

Predstavnici nevladinih organizacija koje se bave pitanjima romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori, kao i Unije slobodnih sindikata Crne Gore, su iznijeli svoje stavove po pitanju položaja ove ranjive grupacije.

Serđan Baftijari, predstavnik NVO „Koračajte sa nama – Phiren Amenca“ i student Fakulteta političkih nauka je postavio pitanje u vezi sa rješavanjem stambenog pitanja za romske porodice koje još uvijek žive u kontejnerima na Koniku. Predsjednik Skupštine Ivan Brajović je odgovorio da je neposjedovanje ličnog stambenog prostora generalni problem mladih u Crnoj Gori, a pogotovo romske populacije. Očekuje se završetak 120 stambenih jedinica na Koniku, kao i izgradnja 94 stambene jedinice u Beranama. I ubuduće će se sprovoditi održivi projekti kako bi se građanima omogućilo da što lakše riješe stambeno pitanje.

Fana Delija, predstavnik NVO „Centar za romske inicijative“ i studentkinja pedagogije je saopštila da ova organizacija postoji 14 godina i bavi se statusom Romkinja i Egipćanka u Crnoj Gori. Od 2012. godine se fokusiraju na problem dječijih i ugovorenih brakova, za čije rješavanje postoji spremnost institucija, ali ne postoji odgovarajući zakonski okvir, odnosno kaznene odredbe za počinioc. Nijedan od počionilaca iz 40 zabilježenih slučajeva nije procesuiran. S tim u vezi, prilikom izmjena i dopuna Krivičnog zakona dostavili su preporuke za koje očekuju podršku poslanika.

Student primijenjene fizioterapije Armin Tafa se interesovao za mogućnost nastavka školovanja u inostranstvu kao i zapošljavanje u medicinskim ustanovama u Crnoj Gori, napominjući da veliki broj crnogorskih medicinskih radnika traži zaposlenje u razvijenim evropskim državama. Takođe, ukazao je na nedovoljnu opremljenost crnogorskih zdravstvenih ustanova uređajima koji se koriste u fizioterapiji.

Predstavnik NVO „Koračajte sa nama“ i student Pravnog fakulteta Elvis Beriša je ukazao da je za punu integraciju romske i egipćanske populacije najvažnije obrazovanje, zbog čega je ovoj djeci potrebna formalna i praktična podrška. Ova nevladina organizacija sprovodi aktivnosti u oblasti obrazovanja organizovanjem dopunskih časova za romsku djecu iz nastavnih predmeta u kojima nailaze na poteškoće u savladavanju gradiva. Mišljenja je da kvalitet obrazovanja nije na visokom nivou i da treba raditi na njegovom unapređenju, kako bi sva djeca dobila obrazovanje koje je makar prosječnog nivoa. Učenica Almedina Jašaraj se saglasila da je za mlade Rome najznačajnije obrazovanje, a da se na taj način ne samo stručno usavršavaju već i ukazuju na potrebu da se posveti više pažnje rješavanju problema ove zajednice.

Mehmet Beriša, jedan od osnivača NVO „Mladi Romi“ i koordinator projekta „Povećanje zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih žena“ je saopštio da se na radiju Herceg-Novi realizuje emisija „Svijet Roma“, u kojoj su urednici pripadnici RE populacije. Istakao je da su Romi i Egipćani nedovoljno zastupljeni u državnim organima i organima lokalne samouprave, ali i da je mali broj njih koji imaju visoko obrazovanje.

Šejla Pepić, učenica i aktivistkinja NVO „Mladi Romi“ je uključena u projekat “Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!” i smatra da je veoma važno da se mladi Romi i Egipćani aktivno angažuju u rješavanju problema ove populacije u oblastima: obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene i socijalne zaštite i stanovanja. Takođe, država treba da preduzme neophodne mjere kako bi se poboljšao njihov položaj u društvu. Smatra da postoji etnička distanca između pripadnika većinske populacije i ove populacije, na čijem uklanjanju treba raditi.

Jovana Topalović, predstavnik NVO „Mladi Romi“ je istakla da sprovode aktivnosti na izradi platforme za društveno-politički aktivizam, čiji je cilj da predstavi institucijama pojedince koji se mogu uključiti u procese donošenja odluka. Imajući u vidu da Romi sami najbolje poznaju svoje probleme, pozvala je na podršku ovoj populaciji i jačanje saradnje sa nadležnim subjektima.

Predstavnik Unije slobodnih sindikata Crne Gore Ivana Mihailović je saopštila da od osnivanja sprovode aktivnosti na poboljšanju socio-ekonomskog statusa svih građana, sa akcentom na ranjive grupe. Ocijenila je da je diskriminacija prema Romima očigledna, ali teško dokaziva. Kroz Projekat “Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!” detaljnije se upoznaju sa situacijom u kojoj se nalazi ova populacija. Jedan od ciljeva projekta je povećanje sindikalne uključenosti Roma zaposlenih u komunalnim preduzećima, koji uglavnom nijesu upoznati sa odlukama sindikata njihovih preduzeća. Stoga, formirane su nove sindikalne organizacije u komunalnim preduzećima u Kotoru, Herceg-Novom, Podgorici i Nikšiću, u čijim izvršnim odborima su predstavnici RE zajednice i pripadnici većinske populacije. U novoformiranoj sindikalnoj organizaciji u Herceg-Novom kroz dijalog je riješeno 10 od 12 važnih pitanja, među kojima su isplata zaostalih dugovanja za prekovremeni rad i poboljšanje zaštitne opreme za terenski rad. Ukazala je da zaposleni izražavaju bojazan da će zbog razgovora sa predstavnicima Unije slobodnih sindikata ostati bez posla, iako je sloboda sindikalnog udruživanja i djelovanja zajemčena Ustavom Crne Gore.

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu je izjavio da kao pripadnik manjinskog naroda razumije probleme romske zajednice i izazove sa kojima se srijeću u ostvarivanju prava. Naglasio je da je Skupština otvorena za inicijative civilnog sektora i da će se informisati o preporukama koje su dostavljene povodom izmjena i dopuna Krivičnog zakonika. Poručio je da Romi treba da čuvaju svoj jezik, jer na taj način čuvaju svoj identitet i zajedništvo. Treba preduzimati sve neophodne mjere kako bi inkluzija RE populacije u društvo bila potpuna. Ukazao je da je ovo izborna godina za nacionalne savjete manjinskih naroda i zajednica, što je prilika da se mladi Romi i Egipćani aktivnije uključe u rad Romskog savjeta.

Šef kluba Demokratske partije socijalista Miodrag Radunović je istakao da je Međunarodni dan Roma prilika da se skrene pažnja na loš položaj ove populacije i potrebu njihove integracije u društvo. Smatra da prioritet treba dati obrazovanju jer su mladi obrazovani Romi pokretačka snaga za poboljšanje položaja ove populacije, uz podršku većinske zajednice. Istakao je da pripadnici RE populacije imaju jednak pristup zdravstvenoj zaštiti kao i ostali građani i da su standardizovana zanimanja saradnika za socijalnu inkluziju RE populacije i medijatora u domovima zdravlja. Ukazao je na značaj prevencije malignih bolesti i redovnih kontrola, zbog čega je pomoć medijatora, pogotovo Romkinjama, od velike važnosti. Zaključio je da će poslanici pružiti podršku svim aktivnostima koje se sprovode u cilju poboljšanja položaja ove ranjive populacije.

Izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha je saopštio da će uložiti neophodne napore kako bi na osnovu znanja i iskustva doprinijeli unapređenju položaja Roma i Egipćana. Stoga je značajno potpisivanje Sporazuma o saradnji sa Skupštinom Crne Gore, čime su se pridružili ostalim potpisnicama Sporazuma. Kroz učešće na sjednicama odbora biće više uključeni u rješavanje pitanja koja se tiču Roma i moći će da daju veći doprinos.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović je zaključio da je potpisivanje Sporazuma dokaz da je Skupština otvorena za inicijative nevladinog sektora. Smatra da su dječiji i prisilni brakovi veliki problem, a na njegovom rješavanju svi nadležni subjekti treba zajedno da djeluju. Istakao je da prilikom zapošljavanja i stipendiranja pripadnika RE populacije treba primjenjivati mjere afirmativne akcije. Treba podizati nivo svijesti o značaju obrazovanja kako bi svako dijete završilo makar osnovnu školu, jer su obrazovani ljudi naša budućnost.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo zbog održanog sastanka uz očekivanje da će ovakvi susreti povodom Međunarodnog dana Roma postati tradicionalni. Zaključeno je da se kroz partnerski odnos i otvoren dijalog nadležnih subjekata može doprinijeti poboljšanju položaja RE populacije, kao najugroženije u crnogorskom društvu.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković